

Respe **Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**

BUTLER YEATS, WILLIAM

Memorii / William Butler Yeats;

trad.: Anca Irina Ionescu. București : Herald, 2017

ISBN 978-973-111-643-3

I. Ionescu, Anca Irina (trad.)

821.111-94=135.1

1

Pentru noutăți și comenzi

vizitați site-ul nostru:

www.edituraherald.ro

sau contactați-ne la:

office@edituraherald.ro

OP.10 - CP.33 Sect. II București

Tel: 021.319.40.60, 021.319.40.61

Fax: 021.319.40.59, 021.319.40.60

Mob: 0744.888.388, 0771.664.320

William Butler Yeats

MEMORII

Traducere din limba engleză:

ANCA IRINA IONESCU

EDITURA HERALD

București, 2017

Respect pentru oameni și cărți

CUPRINS

Notă biografică Memorii

I	5
II	11
III	13
IV	18
V	21
VI	29
VII	32
VIII	37
IX	42
X	44
XI	50
XII	55
XIII	60
XIV	64
XV	68
XVI	75
XVII	85
XVIII	88
XIX	92
XX	95
XXI	100
XXII	103
XXIII	107
XXIV	109
	110
	111

XXV	114
XXVI	115
XXVII	123
XXVIII	126
XXIX	128
XXX	135
XXXI	142
XXXII	159
XXXIII	159
XXXIV	168
XXXV	172
XXXVI	175
XXXVII	184
XXXVIII	186
XXXIX	189
XL	200
XLI	210
XLII	211
XLIII	214

Respect pentru oameni și cărți

Scuță în diferite studii istorice și biografice despre Yeats, cea mai completă și elaborată fiind cea a lui D. Donoghue, în *W.B. Yeats, Memoirs*, Macmillan, Londra, 1972.

MEMORII

AM ÎNCEPUT să citesc lucrarea lui Ruskin¹ *Unto This Last*, iar faptul acesta, adăugat la interesul meu pentru cercetările în domeniul ocultismului și al misticismului, l-a înfuriat la culme pe tata², care era un discipol al lui John Stuart Mill. Într-o seară, o dispută legată de Ruskin a devenit așa de încinsă, încât, atunci când m-a dat afară din încăpere, a spart geamul unui tablou în capul meu. Într-o altă seară, când ne-am certat în legătură cu Ruskin și cu misticismul, nu-mi amintesc exact pe ce temă, m-a urmat pe scări până sus, în camera pe care o ocupam împreună cu fratele meu³. S-a repezit la mine și se

¹ John Ruskin (1819-1900), important critic de artă englez din perioada victoriană. Lucrarea *Unto This Last* (*Aceștiua de pe urmă*, 1860), al cărei titlu provine din parabola lucrătorilor în vie, din Evanghelia după Matei, 20.14, este una de economie socială, tratând în principal despre chestiuni salariale. (N. red.)

² John Butler Yeats (1839-1922), portretist irlandez. Portretul activistului fenian John O'Leary e considerat cea mai bună lucrare a sa. (N. red.)

³ John (Jack) B. Yeats (1871-1957), pictor și dramaturg, mezinul familiei lui J.B. Yeats. (N. red.)

pregătea să mă ia la pumni, iar când i-am spus că nu pot să mă bat cu propriul tată, a ripostat:

– Nu văd de ce n-ai putea.

Fratele meu, care se culcase de ceva vreme, a sărit furios din pat pentru că îl trezisem din somn. Tata a ieșit iute fără să rostească un cuvânt, iar fraatele meu s-a întors spre mine și mi-a zis:

– Ascultă ce-ți spun, niciun cuvânt până nu-și cere scuze!

Cu toate că și eu, și tata suntem foarte vorbăreți, au trecut vreo două zile fără ca eu să-i vorbesc sau el să-și ceară scuze.

Pentru mine, totul devenise o formă de etică și, în timp ce mergeam pe stradă, eram convins că pot să definesc exact patima abjectă sau sărăcia morală care creaseră, secole mai târziu, fiecare detaliu de urâtenie arhitecturală. Singurele clădiri pe care le priveam cu plăcere erau Hampton Court, Westminster Abbey și New Law Courts; nu prea făceam deosebire între ele – la urma urmelor, eram un romantic – deși, odată, dimensiunea și greutatea apăsătoare a clădirii New Law Courts m-au făcut să mă simt nefericit o după-amiază întregă. În timp ce treceam pe Fleet Street în drum spre un editor, mi-a trecut brusc prin minte întrebarea: ce poate face chiar și cel mai puternic suflet împotriva gre-

utății și a mărimii? Apoi am evocat în fața ochilor minții o Londră plină de mușchi și de iarbă și un călugăr care predica în depărtare, pe câmpuri, și mi-am spus în sinea mea: „O voce potrivită ar putea face ca Londra să se golească din nou”. Nu mai pot fi sigur după atâția ani, dar poate că începusem să supraevaluez zelul moral și predicile, și așa s-ar explica furia tatălui meu.

În serile de duminică mă duceam să ascult conferințele socialiste de la Kelmscott House¹ și făceam parte dintr-un mic grup de participanți asidui, care erau întotdeauna invitați la cină în salonul mare cu mobilă puțină, unde unul din pereți și o parte din tavan erau acoperiți cu un splendid covor persan, iar pe alt perete atârna tabloul lui Gabriel Rossetti „Rodia”². Nu mai citeam *The Earthly Paradise*, care mă încântase pe vremea când aveam șaptesprezece

¹ Casa din vestul Londrei, de secol XVIII, închiriată de William Morris (1834-1896), de care va fi vorba în cele ce urmează. Poet, romancier, traducător, designer de textile, militant socialist – a întemeiat Liga Socialistă în 1884 –, Morris a fost prieten apropiat al pictorilor prerafaeliți Gabriel Rossetti și Edward Burne-Jones. Inițiator al mișcării artistice Arts & Crafts. Poemul său epic, *The Earthly Paradise* (Paradisul terestru), cuprinde mituri și legende din diverse zone culturale. (N. red.)

² Probabil una din versiunile *Proserpinei* a lui Dante Gabriel Rossetti. Modelul pictorului pentru aceste lucrări a fost soția lui William Morris, Jane, pentru care Rossetti nutrea o iubire pasională, ce avea să ducă în cele din urmă la separarea ei de Morris. (N. red.)

ani, iar Morris încă nu-și scrisese romanele de dragoste care aveau să mă încânte peste câțiva ani. Erau momente când mă credeam socialist și îl vedeam pe Morris mai degrabă ca pe un personaj public și un gânditor social. Când am făcut cunoștință cu el, ceva din manierele lui mi-a amintit de bunicul și, când această impresie s-a estompat, am descoperit la el ceva copilăresc și jucăuș, care, din punctul meu de vedere, încă îl face să fie cel mai destoinic dintre bărbați.

Tinerii socialiști aveau un proiect, un fel de misiune la Paris, și au inițiat un curs de franceză. M-am înscris și eu și, timp de două sau trei săptămâni, am făcut eforturi susținute și am realizat un progres simțitor. Eram elevul preferat al profesorului, care era foarte sigur că în curând voi ști franceză. Pomenind despre acest curs acasă, tata a propus ca surorile mele să participe și ele. Am inventat fel de fel de pretexte, dar tata s-a înfuriat, așa că a trebuit să cer permisiunea să vină și ele. Nu am reușit să-mi explic de ce avea să-mi fie imposibil să-mi mai învăț lecțiile. Nu mă mai bucuram de laude, de noutatea incitantă a chipurilor necunoscute. Devenisem din nou un personaj din comedia vieții de familie și curând m-am delăsat și m-am lenevit.

Una dintre surorile mele s-a angajat la May Morris¹ ca brodează². Lucra la Kelmscott House și în povestirile ei – ea e plină de umor și spirit de observație – ni-l înfățișa pe Morris ca fiind furios, adorabil și neajutorat. Ne descria certurile lui de după-amiază cu lăptarul, care zdrăngănea din bidoane pe scări în timp ce Morris dormea, și ne povestea de papagalul care, atunci când acesta traducea din Homer și recita versuri cu voce tare, îl urmărea peste tot în sus și în jos pe scară și imita murmurul versurilor.

– Întotdeauna se teme că face ceva greșit și, de regulă, chiar așa și este, a spus ea o dată.

Pe măsură ce lunile treceau, deveneam tot mai puțin socialist și îmi justificam prezența la dezbateri spunând: „Trebuie să învăț să vorbesc. În Irlanda, un bărbat trebuie să știe să vorbească tot așa cum, în vremurile de demult, orice bărbat trebuia să știe să poarte o sabie”. Nu-mi plăceau muncitorii revoluționari, veșnicele lor declarații exagerate și mai ales atacurile împotriva religiei, și, în cele din urmă, am încetat să mai particip la dezbateri și la prelegeri după o cuvântare exagerată ca toate celelalte ale lor

¹ A doua fiică a lui William Morris și a soției lui, Jane Burden. (N. red.)

² Susan Mary (Lily) Yeats (1866-1949) a lucrat ca asistentă a lui May Morris. Ca și cealaltă soră a ei, a fost implicată în mișcarea Arts & Crafts. (N. red.)

despre încetineala schimbării și despre faptul că toate ideile de egalitate a averii derivă din creștinism. Apăruse prima mea carte, *The Wanderings of Oisín*¹ și, când l-am întâlnit din întâmplare pe viaductul Holborn, Morris mi-o lăudase și îmi spusese „e genul meu de poezie” și poate că mi-ar mai fi spus încă multe, de n-ar fi zărit unul dintre stâlpii de iluminat din fier forjat, pe-atunci recent instalați, după cum cred, de primăria Londrei, și nu s-ar fi repezit împotriva lui furios, agitându-și umbrela. Iar dacă aș fi avut ceva mai multă răbdare cu muncitorii lui revoluționari, aș fi ajuns să-l cunosc și ca poet și artist plastic, deși eram încă mult prea obsedat de ideile abstracte ca să-i apreciez întreaga valoare.

II

IN CE an l-am întâlnit prima oară pe Oscar Wilde? Îmi amintesc că părea să creadă că sunt singur la Londra, deoarece m-a invitat la cina din seara de Crăciun la el acasă. Am fost încântat de soția lui și de

¹ Volumul *The Wanderings of Oisín (Rătăcirile lui Oisín)*, apărut în 1889, e tradus și în românește de Aurel Covaci. Vezi William Butler Yeats, *Versuri*, ediție îngrijită, prefață, tabel cronologic și note de Mihaela Anghelescu Irimia, Editura Univers, București, 1996. (N. red.)

copii, de casa frumoasă proiectată de Godwin¹. Avea o sufragerie în întregime albă, prima de felul acesta pe care o vedeam, cu scaune, pereți, perne toate albe, dar în mijlocul camerei era o masă acoperită cu o cuvertură roșie și cu o statuie de teracotă roșie deasupra căreia atârna o lampă roșie. N-am mai întâlnit și nu voi mai întâlni niciodată o măiestrie în arta conversației ca a lui. Năucit de propria stângăcie, de lipsa de stăpânire de sine și de naturalețea manierelor, eram copleșit de acest erudit care era și un om de lume desăvârșit. Nu scrisese încă nicio piesă de succes, încă mai era un om sărac și n-am văzut la el nimic din insolența care probabil că i s-a dezvoltat mai târziu.

– O, Yeats, mi-a spus el în acea zi de Crăciun – îmi citea din șpalturile eseului său încă nepublicat, *Decay of Lying (Decăderea minciunii)* –, noi, irlandezii, suntem prea poetici pentru a fi poeți; suntem o națiune de ratați geniali.

Nici atunci, nici mai târziu nu am apreciat mare lucru din scrierile lui, în afară de spiritul său – admiram omul, cel care avea să dovedească atât de mult curaj și era atât de loial intelectului.

– El e unul dintre dueliștii noștri de secol XVIII, născut din greșală în alt veac, le spuneam despre el

¹ Edward William Godwin (1833-1886), arhitect și creator de decoruri pentru teatru. (N. red.)

unor tineri literați care îl discreditau, așa cum era moda la noi. Ar fi fost un excelent conducător al unei șarje de cavalerie. Sau mai spuneam: E asemenea lui Benvenuto Cellini care, pentru că și-a dat seama că nu-l poate egala pe Michelangelo, a respins laudele la adresa artei sale, din mândrie. Wilde este intimidat de Swinburne și de Browning.

Dar, la fel ca noi toți, a învățat de la Pater¹, numai că la el cadența a devenit supraelaborată și umflată, iar dicția, oarecum lipsită de acuratețe. Cu fantezia lui plină de spirit, mă citise, a derivat pesimismul filosofiei germane de la Hamlet, iar când a ajuns la fraza „Lumea a devenit tristă pentru că o păpușă a fost cândva melancolică”, am spus:

– De ce ai folosit cuvinte diferite? Nu sunt tristețea și melancolia același lucru?

Și tot ce-a putut să-mi spună a fost că dorise o rezonanță plină la sfârșitul propoziției.

Vorbea cu o lentoare deliberată, rostind cuvintele târăgănat, căci imita vorbirea lui Walter Pater, așa mi-a spus cineva, iar asta devenise apoi o convenție artistică care îi asigura o mai mare libertate de limbaj. Putea să fie foarte minuțios, atunci când îi făcea plăcere, fără să pară afectat.

¹ Walter Pater (1839-1894), eseist și influent critic literar și de artă. (N. red.)

– Nu-mi place *Regele Lear*, mie să-mi dați *Poveste de iarnă* – „Narcise ce se ivesc 'nainte rânduiciei”¹. Ce altceva este *Regele Lear* dacă nu o viață amărâtă care se clatină prin ceață?

Și în clipa următoare venea un salt brusc, un vârtej de spirit spontan:

– Nu plec nicăieri la drum fără eseul lui Pater despre Renaștere, este cartea mea de aur, dar ultimul trompet trebuia să fi trâmbițat când a fost scrisă – este însăși floarea Decadenței.

– Dar, a replicat cineva, nu ne dați timp să o citim, domnule Wilde?

– O, nu, este suficient timp după aceea, în oricare din cele două lumi.

III

PETRECEAM MULT timp printre teozofi, unde ajunsesem venind în derivă de la Societatea Hermetică din Dublin. La fel ca și socialiștii, nu puneau preț pe cei care nu le împărtășeau convingerile și vorbeau foarte mult despre ceea ce numeau ei materialism. Sustineau că tot ceea ce se făcuse bun în practică sau în arte fusese cu scopul conștient de a se îmbunătăți

¹ William Shakespeare, *Poveste de iarnă*, Actul IV, Scena 4, în Shakespeare, *Opere complete*, vol. 8, Editura Univers, București, 1990, traducere de Dan Grigorescu. (N. red.)

omenirea și erau foarte conștienți de faptul că acesta era și scopul lor. Eu spuneam că foarte multe lucruri din viață nu au niciun scop decât acela de a se realiza în sine, și atunci urma o seară de discuții în contradictoriu. Începusem să văd totul ca pe o dispută și îmi făceam griji pentru capacitățile mele poetice.

Eram membru al Secției Ezoterice, un cerc restrâns format din cei mai devotați adepți, care se întruneau săptămânal ca să studieze tabele ale simbolismului oriental. Fiecare organ al corpului își avea corespondentul în cer și cele șapte principii¹ care alcătuiau sufletul și trupul omenesc corespundeau cu cele șapte culori, cu planetele și cu notele muzicale. Trăiam într-o perpetuă dezbatere. Printre simbolurile unuia² dintre cele șapte principii era indigoul, extras din plantă printr-un procedeu special. Am reușit să obțin cu oarecare dificultate o sticlă de indigo și i-am pus pe mai mulți membri să încerce felurite experiențe, concentrându-se cu mintea asupra sticlei și apoi lăsându-se în voia gândurilor. Au avut imaginea unui ținut muntos, iar eu am început să împart diversele calități ale peisajului în conformitate cu principiile, astfel încât să pot evada din domeniul astral atunci când mă gândeam la ele.

¹ Saturn, Jupiter, Marte, Soarele, Venus, Mercur, Luna. (N. tr.)

² Venus. (N. tr.)

Tânjeam tot timpul după dovezi, dar îmi era rușine să recunosc că este așa și, întrucât citisem în *Astrologia* lui Sibly¹ că, dacă arzi o floare și după aceea pui cenușa ei sub un clopot de sticlă în lumina lunii, fantoma florii se va ridica în fața ta, i-am convins pe acei membri ai Secției care locuiau tot singuri ca și mine și puteau în felul acesta să experimenteze nestingheriți, să ardă oricât de multe flori fără încetare. La puțin timp după aceea am fost invitat în fața unei persoane oficiale a Secției și mi s-a cerut, cu multă politețe, să mă retrag. Produceam tulburare, provocam neliniște într-un anumit fel. Am spus:

– Predând discipolilor dumneavoastră un sistem abstract fără experimentare și fără dovezi, îi transformați în dogmatici și îi rupeți de viață. Nu există niciun adept printre discipolii voștri care să nu aibă nevoie, mai mult decât orice ca să-și îmbogățească sufletul, de relațiile obișnuite cu viața. Nu se căsătoresc și nu există nimic mai rău pentru ei decât ascetismul.

Omul era inteligent, studiase multă matematică, scrisese o mare cantitate de poezie proastă și a fost de acord cu cele spuse de mine, dar a adăugat că

¹ Ebenezer Sibly (1751-1799), astrolog și ocultist englez. În 1784, a publicat *New and Complete Illustration of the Celestial Science of Astrology*, la care probabil se referă Yeats. (N. red.)

„madame Blavatsky¹ le spusese că, după 1897, când nu știu ce ciclu se încheie, mișcarea nu va mai beneficia de niciun fel de ajutor supranatural. Cu orice sacrificiu individual, trebuia să-și răspândească filosofia în lume înainte de această dată”.

Mi-am dat demisia și am aflat ulterior că fusese îmboldit să acționeze în acest fel de o femeie fanatică – femeile nu-și mențin judecata sănătoasă în fața abstractului.

Madame Blavatsky se bucura de tot atâta admirație din partea mea ca și William Morris, și pe amândoi îi admiram pentru același motiv. Erau mult mai umani decât oricine altcineva; cel puțin, erau imprevizibili, ilogici, incompreensibili. Poate pentru că, atunci când eram în preajma lor, scăpam de orice neliniște a minții. Madame Blavatsky ședea acolo toată seara, vorbind cu oricine venea – un trup mare și fără formă, răsucind mereu țigări –, cu umor și fără fanatism și dând dovadă tot timpul, din câte mi se părea, de o sinceritate mai mare decât a oricărui altuia. Spre deosebire de ceilalți din preajma ei, citisem cu atenție acuzația de înfăptuire frauduloasă de miracole formulată de Societatea de Cercetări Psihice.

¹ Helena Petrovna Blavatsky (1831-1891). În 1875, împreună cu colonelul H.S. Olcott, a întemeiat Societatea Teozofică din New York. Filiala din Londra a fost înființată în 1878. Helena Blavatsky a sosit la Londra în 1884, iar Loja Blavatsky a început să activeze în 1887. (N. red.)

– Este o persoană de geniu, mi-a spus Henley¹, dar o persoană de geniu trebuie să facă ceva – Sarah Bernhardt doarme în sicriul ei.

Nu puteam accepta această explicație, dar, considerând că acele acuzații, atât de întemeiate, erau incompatibile cu ceea ce vedeam și auzeam, așteptam cu nerăbdare explicația care n-a venit niciodată. Pentru adepții ei devotați, era mai mult decât o ființă omenească – unul mi-a spus că auzea adesea sunetul mistic al Maestrei în miezul nopții și, deși sunetul era slab și blând, toată casa era cutremurată; altul mi-a șoptit:

– Nici nu este o femeie vie, trupul adevăratei madame Blavatsky a fost descoperit acum treizeci de ani pe câmpul de luptă de la...² Nu-mi amintesc numele rusesc.

N-am văzut-o niciodată să încurajeze vreun fanatic, dar am văzut-o descurajându-i pe unii. Într-o seară, s-a întors acasă după ce căutase o schimbare de aer într-una din insulele Canalului și, după ce s-a așezat pe fotoliul ei din fața mesei cu postav verde la care

¹ William Ernest Henley (1849-1903), poet, critic și redactor influent în perioada victoriană târzie. (N. red.)

² În urma unei călătorii prin Balcani, Ungaria și Italia, Helena Blavatsky a susținut că a fost rănită luptând de partea voluntarilor lui Garibaldi în bătălia de la Mentana (noiembrie 1867), în care aceștia au fost înfrânți de trupele franco-papale. (N. red.)

făcea mereu pasiențe, a început să desfacă un pachet mare învelit în hârtie maro.

– Este un cadou pentru servitoarea mea, a spus ea și a scos o Biblie mare de familie¹.

– Și nici măcar nu este adnotată, a comentat o femeie din public.

– Ei bine, copiii mei, a venit răspunsul, ce rost are să-i dai lămâi celui care vrea portocale?

În altă seară, am găsit-o prost dispusă pentru că nu reușea s-o convingă pe aceeași servitoare să-și boteze copilul. Mă avertizase adeseori împotriva excesului de credință sau de practică religioasă. Într-o seară, ședeam tăcut în mijlocul unui grup care discuta și am observat că pe unul din tablourile dintr-o încăpere pe care o întrezăream prin ușa pliantă cădea o ciudată lumină roșie; când m-am apropiat de el, lumina a dispărut. M-am întors la locul meu și atunci m-a întrebat:

– Ce a fost asta?

– Era un tablou, am spus.

– Spune-i să dispară.

– A dispărut deja.

¹ *Family Bible*, în original. Biblia de familie era una de mari dimensiuni și cuprindea o secțiune unde se puteau „adnota” date importante (nașteri, căsătorii, morți etc.) ale membrilor familiei. (N. red.)

– Asta e bine, a spus ea. Am crezut că e puterea unui medium, dar nu era decât clarviziune.

– Și care e diferența? am întrebat eu.

– Dacă ar fi fost puterea unui medium, ar fi rămas pe loc, în ciuda ta. Ai mare grijă cu asta – este un fel de nebunie, eu am trecut prin așa ceva.

Uneori mi se părea că visează cu ochii deschiși și că atunci când povestea câte o aventură a sufletului sau a corpului ei dormea cu ochii deschiși.

– Odată, a spus ea, mă durea rău de tot genunchiul, iar doctorul a spus că voi rămâne infirmă pe viață. Dar în miezul nopții a venit Maestrul ținând în mâini un câine viu cu burta spintecată și l-a pus pe genunchele meu, așa încât să-l acopere cu măruntaiele lui, și dimineața eram bine.

Știa o mulțime de învățături medievale stranii și poate că un tratament cunoscut medicilor medievali, cu concepția lor de transfer al vitalității, i-o fi apărut în timpul vreunui vis – dacă într-adevăr asemenea vise, care oarecând au fost evenimente reale, zăbovesc în lumea spirituală și sunt, poate, instrumente de vindecare. Poate că acele miracole moderne ale ei, care par niște născociri, erau, de fapt, lucrarea unor mâini ce visează sau a unei minți stăpânite de o viziune care a fost asemenea unui vis.